

Minnen från Vingresor

– av Olof Gunnar Bengtson –

Världen är inte stor

Vid årsskiftet 1964-65 diskuterades på Vingresor, då med huvudkontor i Göteborg, möjligheten att starta chartertrafik till Kanarieöarna från Norge i samarbete med Bennets resebyrå i Oslo. Som ett led i en kampanj för att norsk publik skulle få information om ett då i Norge nästan helt okänt resmål bjöd vi i februari 1965 en grupp norska journalister på en resa till Gran Canaria och Tenerife.

Jag fick i uppdrag att ta hand om gruppen och visa dem öarna. Det gällde ju också att utnyttja tillfället för att skapa lokal publicitet och goodwill för Vingresor, varför vi ordnade till ett ordentligt välkomnande på flygplatsen i Gando. Turistministeriets chef var på plats tillsammans med representanter för lokal press och spansk tv. Planet landade och alla hade blickarna riktade mot dörren till passkontrollen där gruppen skulle komma ut. Vi såg bums att den förste journalisten var stupfull. Han lutade sig mot dörrposten viftade med bägge armarna och vrålade Viva España. Sedan stapplade han fram till turistchefen, som stod med utsträckt hand, tog honom i famnen och pussade honom ordentligt på bägge kinderna. Kamerorna blixtrade och tv filmade. Skuggan av en skandal gick över ankomsthallen.

Dessbättre visade det sig att resten av gruppen, kanske inte helnyktra, uppträdde fullständigt korrekt. Spanjorerna tog det hela med humor och vi fick bra press i tidningarna dagen efter. När vi kom till hotellet fick jag förklaringen. Den berusade journalisten led av klaustrofobi och klarade inte en flygresa om han inte höll sig konstant berusad. Han var i grunden en jättetrevlig och mycket seriös person. Ett par dagar senare åt vi middag med

Olof Gunnar Bengtson

Foto: Privat

turistministeriet chef och han skrattade gott när vi berättade om bakgrunden till vad som hände vid ankomsten till flygplatsen.

Besöket varade en vecka, varav hälften användes för att journalisterna skulle lära känna Gran Canaria. Vi tittrade också på sydsidan där Vingresor den vintersäsongen lanserade San Agustin som ett helt nytt resmål. Försiktigtvis hade vi bara tagit ett trettiotal bäddar i en nybyggd bungalowanläggning som hette Los Caracoles. San Agustin och Playa del Inglés var ännu mest en jättestor byggnadsplats och

Maspalomas en orörd öken där fyren utgjorde den enda byggnationen.

Efter några dagar åkte vi vidare till Tenerife. Jag hjälpte nu min journalistvän att hålla i sig några ordentliga glas konjak innan vi gick ombord på Iberias DC 3:A. Den första dagen i Puerto de la Cruz ville

jag efter middagen visa gruppen stadens nattliv, vilket på den tiden inte var särskilt omfattande. Vi gick till ett av de två ställen som fanns – nattklubben i Piscina San Telmo.

Ägaren var en engelsman som hette David Gilbert. Han hade varit bombflygare under kriget varefter han under några äventyrliga år i Sydamerika samlat ihop en liten förmögenhet. Han slog sig till ro på Tenerife och fick av myndigheterna koncession för att anlägga en havsswimmingpool i Puerto de la Cruz.

Vi gick till baren för att beställa någonting. David kom fram för att hälsa och frågade mig vad det här var för sällskap. När han fick höra att de var nordiska journalister fick barmannen instruktioner om att allt var on the house, men han ville gärna hälsa dem välkomna personligen. Jag presenterade dem en och en när jag kom till den tredje eller fjärde blev det stopp. De stirrade på varandra som om de inte trodde sina ögon och föll i varandras armar med spridda *impossible* och *can't believe it*. Så småningom fick vi veta vad som hänt.

David hade vid ett tillfälle fått sitt bombplan skadskjutet över Norge av tyskt luftvärn och tvingats nödlända. Besättningen gömdes av en norsk motståndsgrupp och lotsades sedan över fjällen och gränsen till Sverige för vidarebefordran hem till England. Journalisten var en av motståndsmännen och sista gången de såg varandra var när de vid svenska gränsen tog adjö något över tjugo år tidigare. Återseendet firades ordentligt. Troligen pratade vi en hel del om hur liten världen kan vara i bland.

En ogiltig Begravning

I slutet av sextiotalet hölls Puerto de la Cruz även igång som ett litet sommarresmål upphängt på flygningarna till Gran Canaria, varifrån gästerna togs över till Tenerife med lokalflyg. Resmålet såldes både i Sverige och Finland. Det var ganska många finnar som valde att resa till Tenerife på sommaren. En lördags förmiddag ringde mig Agneta, färdledaren i Puerto. Hon hade ett problem.

En av hennes gäster, en äldre man från Finland, hade avlidit kvällen innan efter en tids vistelse på sjukhus. Familjen var genom Helsingforskontoret informerad om hans sjukdom, men Agneta själv hade ingen direkt kontakt med någon familjemedlem. Hon fick inga svar på sina telex till kontoret i Helsingfors med begäran om instruktioner och inte heller stockholmskontoret hade lyckats få tag på någon i Helsingfors. Alla hade tydligen tagit sig ledigt över veckoändan långt från telex och telefoner. Problemet var att en balsamering med hemtransport till Finland var en mycket kostsam historia som knappast kunde beslutas utan godkännande av familjen. Alternativet var begravning på platsen. Men tiden för att välja alternativ var knapp. Enligt spanska sanitetsbestämmelser måste begravning eller balsamering äga rum inom 48 timmar efter ett dödsfall. Fristen gick alltså ut på söndagskvällen. I Stockholm ville man inte heller ta ansvar för kostnaderna med en balsamering utan godkännande från familjens sida.

Vi kom överens om att med hjälp av stockholmskontoret fortsätta med försöken att kontakta familjen och samtidigt förbereda en begravning så sent som möjligt på söndagen. Engelska kyrkans präst ställde sig till förfogande och finske konsuln i Santa Cruz lovade närvara. Men med begravningsbyrån uppstod ett litet problem. De anställda vägrade att arbeta senare än klockan två på eftermiddagen. Något senare var det nämligen en mycket viktig fotbollsmatch som ingen ville missa. Begravningen måste alltså äga rum senast klockan ett.

På utsatt tid samlades vi dagen därpå på protestantiska kyrkogården. Något telex från Finland hade inte kommit. Det blev en mycket högtidlig och vacker ceremoni. Kistan var täckt med en finsk flagga. Konsuln höll ett tal till sin landsman som gått bort i ett främmande land långt från fosterland, familj och vänner. Prästen läste begravningsceremonielet enligt engelska kyrkans ritual och kistan lyftes in i nischen som sedan murades igen. När vi gick hem tyckte vi att vi gjort det ganska bra.

Jag hade just kommit hem när Agneta ringde. Man hade nu lyckats få kontakt med familjen, som bekräftade att de ville ha hemtransport för begravning i Finland. Jag ringde stadens rättsläkare, en god vän till mig, och förklarade problemet. Kunde man öppna en grav? Han svarade att det var helt otänkbart. Tillstånd till en gravöppning kunde endast ges av en domare eller öns guvernör. Att ordna det på en söndag var omöjligt och på måndagen hade 48-timmarsfristen för balsamering gått ut.

Dagen därpå var jag på kontoret för att hjälpa Agneta med att sätta ihop ett telex med redogörelse för hela händelseförloppet när begravningsentreprenören kom med sin räkning. Vi berättade vad som hade hänt och vad synd det var att fotbollen förhindrat en balsamering. Han lyste upp av glädje inför utsikten till en ännu bättre affär och förklarade att det fanns inga som helst problem. Han hade nyckel till kyrkogården. Att öppna nischen och ta ut kistan skulle ta fem minuter. Det var bara några få som kände till vad som hänt. Begravningen hade helt enkelt inte ägt rum och balsameringen kunde dateras till söndagen.

Agneta och jag tittade på varandra och nickade samtycke. I Spanien kunde man i bland lösa ett svårt problem på ett häpnadsväckande enkelt sätt. Vi ansåg att huvudsaken var att familjen fick hem sin släkting till Finland. Agnetas telex blev därför ganska kort och bekräftade endast att hemtransport var ordnad. Vad som hänt på Tenerife under veckoändan fick bli en hemlighet mellan henne och mig. Det var bäst så. Men vi tyckte nog ändå att vår begravning hade varit ganska lyckad.

Greven

Den störste jordägaren på Gran Canaria i slutet av 1950-talet var Don Alejandro del Castillo, Conde de la Vega Grande. När man talade om honom så kallades han vanligen helt enkelt för "Greven". Huvuddelen av hans jordegendomar låg på södra delen av ön i kommunen San Bartolomé de Tirajana, vars 350 kvadratkilometer till ungefär en tredjedel

var grevlig mark. Ett område vid kusten i Maspalomas på 1 659 hektar hade grevens farfar köpt för 6 002 pesetas vid en utförsäljning av statlig mark sjuttiofem år tidigare. Familjen Castillo hade egendomar även på andra delar av Gran Canaria och ägde totalt närmare tio procent av hela ön.

Grevefamiljen var av tradition jordbrukare med stora bananplantage och omfattande tomatodlingar, där arrendatorer jämförbara med svenska torpare fick tillfälligt arbete under tomatsäsongen medan de under resten av året skötte sina arrenderade jordbitar. Men stora delar av markområdena speciellt vid kusten, låg öde och var helt improduktiva.

Under femtiotalet kom charterturismen till Gran Canaria och började fylla nybyggda hotell och pensioner i Las Palmas. Greven insåg tidigt turismens stora potential och söderns möjligheter att delta i utvecklingen. Han utlyste en internationell arkitektävling som gick ut på att presentera en stadsplan för området utefter kusten från San Agustín till Maspalomas, där kärnan utgjordes just av de 1 659 hektar som farfar köpt sjuttiofem år tidigare. Tävlingen vanns av ett ungt franskt arkitektteam, som valde att lägga tyngdpunkten på bungalows- och våningsanläggningar med stora grönområden och övervägande låg bebyggelse nära stränderna men med ökad volym och högre höjd vartefter avståndet till stranden ökade. Under de första åren av 1960-talet såldes de första tomterna och byggnationen påbörjades i San Agustín och på Playa del Inglés.

Det första som byggdes i San Agustín var en restaurang som fick namnet La Rotunda. Den drevs av Greven själv och blev under inledningsskedet mötesplatsen för arkitekter, byggmästare, tomtköpare och alla som på något sätt var inkopplade eller hade intresse av hans stora projekt. I La Rotunda fanns också den enda telefonen på södra Gran Canaria. Den var placerad i en telefonkiosk utanför restaurangen och hade ständigt en lång kö av folk som väntade på sin tur att få ringa ett telefonsamtal.

Den stora kontrasten i kommunikationsavseende var den amerikanska kontrollstationen för Mercury- och Geminiprojekten i Maspalomas, dit researrangörerna vanligen ringde från sina kontor i Las Palmas för att få en väderrapport innan bussarna tog gästerna på dagens badtur till sydsidan. Amerikanerna tog villigt emot besök av turister som de imponerade genom att visa hur de genom att lyfta en telefonlur och trycka på en knapp klart och tydligt talade med Houston, London, Paris och Hawaii eller Sydney.

Greven byggde också en bungalowanläggning i San Agustin vid namn Los Caracoles, varmed Vingresor för första gången lanserade södra Gran Canaria som ett resmål vintersäsongen 1964-65. Samtidigt hade också byggnationen av Nueva Suecia påbörjats. Det var ett projekt i svensk regi inriktat på svenska företag och privatpersoner, som kunde köpa en bungalow för eget bruk eller för uthyrning. Svensk Turistbyrå, en researrangör som liksom Vingresor ingick i Nyman & Schultz – koncernen, hade tecknat ett kontrakt för att hyra anläggningen till vintersäsongen 1965-66 då den beräknades vara färdig. Då man hösten 1966 slog samman alla koncernens olika researrangörer till en enda - Vingresor Club 33 – övertogs anläggningen av det nybildade hotellbolaget Sunwing och blev bolagets första hotell i San Agustin. Sunwing arrenderade sedan även Los Caracoles som tillsammans med Nueva Suecia kom att bilda en enhet på omkring 400 bäddar.

Vingresors nya ledning med Torsten Press i spetsen såg tidigt att turismens framtid på Gran Canaria låg i södern och att det var där Vingresor borde växa. Svenska Arbetsgivareföreningen hade köpt ett stort landområde på andra sidan om den dåvarande huvudvägen till Las Palmas och planerade där en bungalowbebyggelse som skulle kallas Rocas Rojas. På hösten 1966 tog vi en första kontakt med SAF med erbjudande om samarbete både med planeringen av anläggningen och dess drift sedan den blivit färdig. På SAF blev man litet förvånad då projek-

tet fortfarande låg på ritningsstadiet och endast var utmärkt med kritade streck i terrängen. Våra förhandlingar med SAF ledde emellertid till att när de första delarna av Rocas Rojas var klara på hösten 1968 övertog Sunwing driften.

Nästa steg i utvecklingen blev Monte Rojo. Tyvärr hade Vingresor inte fått medverka i större omfattning vid planeringen av Rocas Rojas och vi ville helst ha en anläggning där vi från början varit med i projekteringen för att ge den just den profil som vi ville skulle representera Sunwingbegreppet och samtidigt anpassa den till rationell hotelldrift. I början på 1970-talet dök det upp en möjlighet att realisera våra önsknings. SAF hade beslutat att inte fullfölja hela Rocas Rojas – projektet. Det blev ett tomtområde över, som de gärna ville sälja. Vi hade goda kontakter och relationer med Grevens byggnadsfirma som byggt Rocas Rojas. Chefen var en svensk byggnadsingenjör Allan Näslund, en duktig fackman med erfarenhet från byggnadsprojekt i Sydamerika och Fjärran Östern. Vi blev med tiden goda vänner. Under samtal med honom dök tankarna upp på ett samarbete för att göra någonting på den överblivna tomten. Tankarna utvecklades så småningom till ett joint – venture för att bygga 400 bungalows med grönområden, swimmingpool, restaurang m.m. Tillsammans köpte vi tomten av SAF.

Denna gång var Vingresor och Sunwing helt med i projekteringen från början och i minsta detalj. Vi tog också hand om försäljningen till privatpersoner i Sverige, som erbjöds möjligheten att hyra ut sina hus till Sunwing och därmed få en avkastning på sina pengar. Vingresor hade en stor försäljningspotential genom det stora antal gäster som numera besökte San Agustin under vintersäsongen. Försäljningen blev en stor framgång. På mindre än sex månader såldes alla husen.

Husen skulle säljas fullt möblerade och utrustade, då det låg i vårt intresse att hela anläggningen skulle få en enhetlig utrustning och dekoration. Vi kontaktade ett par av de största möbelfirmorna i

Sverige som fick våra önskemål. Men vi kontaktades också av ett litet möbelföretag i Småland som hört talas om projektet och frågade om de kunde få vara med. Varför inte? En veckoända åkte vi ner till Malmö där de två storföretagen hade sina utställningar – jag som projektledare, Roland Olsson som chef för promotion och försäljning och en direktör på Sunwing. Eftersom det skulle fattas ett ganska viktigt beslut åkte Olle Bergström, då vd på Vingresor också med. Efter att ha sett de två förslagen var vi ganska eniga om vem skulle få ordern. Olle åkte hem på söndagsmorgonen och lämnade till oss övriga att resa upp till Småland för att så artigt som möjligt tacka för intresset och tala om att vi redan bestämt oss.

Vi flög till Jönköping där vi möttes av företagets ägare och ett par av hans närmaste medarbetare. De bjöd oss på lunch och då de visste varifrån vi kom tog de själva upp frågan om huruvida ett beslut redan fattats men tyckte att vi alla fall borde se vad de hade att erbjuda. Det var svårt att säga nej och vi fortsatte till fabriken. De två företagen i Malmö hade visat ett urval av sin produktion, som de trodde skulle passa, uppställd i deras utställningslokaler. Smålänningarna hade byggt upp en hel bungalow i enlighet med de ritningar vi skickat dem och som de visade oss fullt utrustad och dekorerad. Det var för oss första gången vi fick se hur bungalowen verkligen skulle komma att se ut i färdigt skick. De hade tänkt på alla detaljer inklusive speciella smutsavstötande textilier i möblerna med tanke på sololjor och våta badkläder. Allt var gjort med en stor smak. Prismässigt låg också deras offerter bra till. Vi åkte upp till Stockholm på eftermiddagen med ett muntligt avtal, som vi tänkte dra för Olle Bergström på måndagen. För smålandsföretaget var det en stor affär. De mer än fördubblade sin årsomsättning och öppnade dörren till en lönsam export.

Första delen av Monte Rojo var klar till hösten 1973. Sunwing fick en anläggning som var i stort sett skraddarsydd just för dem och som under en

hel del år framåt skulle bli Vingresors toppanläggning i San Agustin. Vi sade upp avtalet med SAF och lämnade Rocas Rojas. Sedan dess har naturligtvis en hel del annat hänt.

Kärlek vid första ögonkastet

Det här är en liten solskenshistoria.

I bland händer det att färdledarna måste inskrida och skydda sina gäster mot de frestelser som kan dyka upp under resan till ett främmande land. De känner det som sin plikt att intaga en föräldraliknande attityd för att råda eller avråda resenären från att ge sig in på något som kan få enligt deras uppfattning katastrofala konsekvenser. Det var vad som hände för Caisa och Birgitta, färdledare på Teneriffa, när en av deras manliga gäster kom och bad att få förlänga sin resa för att få tid att gifta sig med en spanjorska som han träffat någon vecka tidigare. Han var i femtioårsåldern och hade just blivit änkling efter ett trettioårigt äktenskap. Han hade köpt resan till Teneriffa just för att koppla av och komma över förlusten av sin maka. En dag hade han varit ute och promenerat i Puerto de la Cruz. Han stannade och tittade i ett skyltfönster och därinne i affären såg han en flicka som var det sötaste han hade sett i hela sitt liv. Han gick in och på något sätt lyckades han förklara att han ville träffa henne för att gå ut och dansa på kvällen. De måste bägge ha varit ganska bra på teckenspråk för ingen av dem kunde ett ord på något främmande språk. Hon lyckades i alla fall visa honom när hon slutade sitt arbete i affären och att han kunde komma och hämta henne. Han kom på utsatt tid men någon danskväll blev det inte. Hon kom i sällskap med sin bror och på något sätt klargjordes att de fick ta sig en promenad tillsammans men hela tiden under bevakning av brodern. De träffades på samma sätt dagen efter och fick möjligen gå hand i hand men inte mera. Nästa steg blev att han presenterades i familjen och där blev det helt klart att han kunde fortsätta att träffa henne men alltid under bevakning av någon familjemedlem och att längre än en puss på kinden

kunde det inte bli utan ett giftermål som borde äga rum så fort som möjligt. I annat fall kunde dottern rykte i staden skadas vilket föräldrarna inte var beredda att acceptera. För 30-40 år sedan trodde många att en utlänning som hade råd att resa på semester till Teneriffa måste vara ganska förmögen. Familjen ansåg att han alltså borde vara ett ganska gott parti och hade ingenting att invända mot ett äktenskap. Det var i det läget han kom till Caisa och Birgitta med sin begäran om att förlänga sin resa.

De blev förskräckta över vad han gett sig in på och försökte tala honom till rätta. Men han förklarade att han var kär och beredd att göra vad som helst för att få tillbringa resten av sitt liv med den sötaste flicka som fanns. Caisa och Birgitta kom till mig för att be om råd och hjälp. Vi kom överens om att träffa honom på hotellet för att ge mig tillfälle att prata med honom. Flickorna hoppades att jag med min ålder och erfarenhet kanske kunde få honom på andra tankar. Jag var inte så optimistisk. När det är kärlek med i spelet brukar förnuftet inte ha en chans.

Han kom i sällskap med flickan och hennes mamma. Flickan var näpen med kolsvart hår, mörka ögon och en nittonårings figur. Mamman var en bestämd spansk dam som inte såg ut att ha lust att släppa sitt byte. Jag började att prata med henne för att förklara att det var svårt att ordna ett bröllop med så kort varsel. För att gifta sig måste han bl.a. själv först bli katolik. Hon svarade att det var inget problem för han var redan katolik. När jag frågade honom svarade han att han var protestant. Det blev en stunds förvirring när hon försäkrade att han var katolik och han lika bestämt nekade. Mamman berättade då att hon och dottern föregående dag tagit honom till biskopsämbetet i La Laguna där han avsvurit sig protestantismen och omvänt sig till katolicismen. Det hade hon papper på för han hade satt sitt namn på ett dokument där han även bekräftade sin avsikt att gifta sig med hennes dotter. De var alltså klart förlovade.

Han hade inte en aning om vad det var för papper

han hade skrivit under. Han hade trott att det rörde sig om en ansökan om att få gifta sig i en katolsk kyrka. Men det gjorde detsamma för han var absolut bestämd att gifta sig med flickan. Jag måste därför börja med att berätta för honom hur det gick till när man gifte sig utomlands med en katolik och om alla de papper som erfordrades både från svenska kyrkliga myndigheter och katolska myndigheter i Sverige. Jag hade ju en hel del erfarenhet då jag femton år tidigare hade gått igenom samma procedur, som hade varit ganska tidsödande. Jag rådde honom att åka hem och ägna ett par månader till att skaffa fram hela den dokumentation som behövdes. Samtidigt kunde han informera sina barn, som inte hade en aning om pappans planer att skaffa dem en spansk styvmor som var tio år yngre än de själva. De kanske t.o.m. ville vara med på bröllopet. När allt var klart kunde han komma tillbaka och gifta sig.

Han insåg till slut att vad jag hade sagt var riktigt. Hans blivande svärmor blev också tvungen att acceptera fakta. Flickan lovade att vänta på honom som en trogen fästmö. Söndagen därpå tog han sitt plan till Stockholm. Caisa och Birgitta var lättade – väntetiden skulle kanske få honom att vakna upp ur kärleksruset. Så blev det inte. Efter ett par månader kom han tillbaka med alla papper i ordning. De gifte sig och bosatte sig i Sverige. Jag hörde sedan att de senare hade kommit på besök och verkade mycket lyckliga. Hon hade nu lärt sig litet svenska så att de även kunde prata med varandra.